

De Nederl. Meesters in de Ermitage.

verreweg de beduidendste, zij toonen ons met welke lichte, kwistige hand Rubens de groot-sche gevaarten schiep, waarmede hij een heele stad versierde en die door al wat Antwerpen toen bezat aan kunstenaars van naam onder zijn leiding werden uitgevoerd; de schetsen der Medici-Galerij zijn losse penseelingen der eerste opvattingen van eenige der groote samenstellingen, die hij later meer bepaald zou aangeven in de tweede schetsen; die voor Whitehall behooren tot de ontelbare en meestal prachtig geschilderde brokken van een werk, dat in zijn geheel tot de minst beduidende van Rubens behoort.

Onder de schetsen voor afzonderlijke stukken verdient die voor het *Mirakel van den H. Ildefons* eene afzonderlijke vermelding. Het stuk behoort tot de heerlijkste scheppingen van Rubens en van de schilderkunst in het algemeen; het verbeeldt in een drieluik te midden O. L. V., die den kazuifel aan den heiligen Ildefons overhandigt en op de zij-paneelen de aartshertogen Albertus en Isabella in biddende houding. Op de schets zijn de drie deelen samengesmolten, de aartshertogen wonen het wonder bij; het tooneel is verplaatst buiten de kerk, in strijd met de legende en met de latere bewerking.

In zijne schetsen verraadt Rubens wel zijne eigenaardige gaven; hij schildert ze zonder aarzeling, in breede trekken, zeker van zijn hand, nauwelijks bij machte den overvloed zijner vindingen vlug genoeg op het paneel te brengen. Hij duidt de kleuren aan met enkele toetsen, altijd helderder en bleeker dan in de schilderij, daar zijn eerste zorg was licht te blijven. Al zijn schetsen waren improvisaties, die hij bij nader overweging wijzigde, maar waarvan hij de groote trekken behield.

De portretten zijn het belangrijkste deel van Rubens' werken, die de Ermitage bezit. De verkeerdelijk hem toegeschreven daargelaten blijven er nog een tiental over van eersten rang. Een, dat van den hertog van Bucquoy, is slechts eene schets, in grauw-schildering met een enkel toetsje van kleur. Het geeft ons het conterfeitsel te zien van den veldoverste in een rijke zinnebeeldige omlijsting, zooals Rubens er een drietal schil-

derde ter eere van groote personages. Een ander is het frissche lieve snoetje eener kamer-nier van de Infante Isabella, die wij nader hebben leeren kennen uit de meesterlijke tekening, die Rubens van haar maakte en waarop een zijner bedienden met ongeoeffende hand schreef: »Zaeldochter der infante." Dan komt de heerlijke, triomfantelijke Helena Fourment, zijne tweede vrouw, ten voeten uit, met den pluimen waaier in de hand. Verder Susanne Fourment, hare zuster, de lieveling van Rubens, en eindelijk Isabella Brant, zijne eerste gade: de drie vrouwen, die hij het liefst heeft gehad op de wereld, de verpersoonlijking voor hem van de goedheid, den geest en de schoonheid.

De Susanna Fourment en de Isabella Brant hebben in de laatste jaren nog al tot betwisting aanleiding gegeven. Vroeger werd de eerste toegeschreven aan Van Dijck en gehouden voor het portret eener onbekende dame met hare dochter; bij mijn eerste bezoek aan l'Ermitage herkende ik er een werk van Rubens in en het portret van Susanna Fourment, dezelfde als de Vrouw met den strooien hoed uit de National Gallery van Londen en de dame uit de familie Boonen uit den Louvre. In den Catalogus van 1895 kreeg het model zijn waren naam, maar werd de toeschrijving aan Van Dijck behouden. Erger nog, Isabella Brant, die altijd voor een werk van Rubens was doorgestaan, werd nu, om de blijkbare overeenstemming der bewerking met die van Susanna Fourment en naar aanleiding eener opmerking van Dr. Willem Bode, die nog al erg geneigd was om al de portretten door Rubens rond 1620 gemaakt aan Van Dijck toe te schrijven, ook onder den naam van dezen laatste geplaatst. Ik heb toen het onhoudbare dier meening doen uitkomen en bij mijn laatste bezoek te St. Petersburg had ik het genoegen te zien dat alles in orde was gebracht en aan Rubens twee zijner meesterwerken waren teruggegeven.

Over Isabella Brant, wier afbeelding hierbij gaat, nog eenige woorden. Zij was de oudste dochter van Jan Brant, griffier en later Schepen van Antwerpen en werd gedoopt in O. L. V. kerk den 20sten October 1591. Rubens huwde haar den 3^{den} October 1609. Hij won drie kinderen bij haar: Clara Serena, die jong